

Raporti vjetor i sundimit të së drejtës – (ende) një punë në proces

Autori:
Beba Zhagar

Shkup, qershor 2024

Kjo përmbledhje e politikave analizon raportin vjetor të sundimit të së drejtës, i cili është rezultat i mekanizmit evropian të sundimit të së drejtës – një cikël vjetor që synon të identifikojë sfidat dhe rreziqet e mundshme për sundimin e së drejtës dhe t'i parandalojë ato të transformohen në shkelje të sundimit të së drejtës.

Bashkimi Evropian (BE) zbaton mjete të ndryshme për të ruajtur sundimin e së drejtës në shtetet anëtare të tij, si një vlerë themelore që siguron që të gjithë personat të jenë të barabartë para ligjit. Këto janë pako mjete të BE-së për sundimin e të drejtës, i cili përbëhet nga një sërë mekanizmesh parandalues dhe korrigjues. Baza për mjetet parandaluese përfshin raportimin dhe dialogun si mjete për të identifikuar dhe zgjidhur shpejt sfidat e sundimit të së drejtës,¹ të cilat janë të strukturuar në mekanizmin evropian të sundimit të së drejtës, tabelën e vlerësimit të drejtësisë të BE-së, semestrin evropian dhe mekanizmin e bashkëpunimit dhe verifikimit.² Nga ana tjetër, mjetet korrigjuese janë të përqendruara në sanksionimin e shkeljeve të sundimit të së drejtës duke vendosur gjopa dhe pezullimin e pagesave ose të drejtave të votimit, në mënyrë që t'i jepet fund këtyre shkeljeve dhe të rivendoset sundimi i ligjit në vend. Këto përfshijnë procedurën e shkeljes, mekanizmin e kushtëzimit, kornizën e sundimit të së drejtës dhe procedurën e nenit 7 të marrëveshjes të Bashkimit Evropian.³

Çfarë është raporti vjetor i sundimit të së drejtës ?

Raporti i parë vjetor i sundimit të së drejtës u botua nga Komisioni Evropian (KE) më 30 shtator 2020.⁴ Ai u përgatit si pjesë e iniciativave brenda Programit të Punës së KE-së për vitin 2020⁵ dhe elaboroi zhvillimet përkatëse të sundimit të së drejtës në shtetet anëtare të BE-së duke filluar nga janari 2019.

Qëllimi i prezantimit të këtij mjeti ishte plotësimi i pakos ekzistuese të mjeteve të sundimit të së drejtës, duke siguruar një vlerësim objektiv të tendencave dhe sfidave me sundimin e së drejtës, përmes një debati gjithëpërfshirës me shtetet anëtare.⁶ Ai siguron një forum për shkëmbimin e praktikave të mira, një mundësi për shtetet anëtare për të mësuar nga përvojat e njëri-tjetrit dhe për t'u konsultuar me njëri-tjetrin dhe me institucionet e BE-së se si të parandalojnë sfidat e mundshme me sundimin e së drejtës ose të trajtojnë ato ekzistuese.

1 Maria Skora, "How to Improve the EU 's RoL Toolbox" (Friedrich-Ebert-Stiftung, 2023), <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bruessel/20380.pdf>.

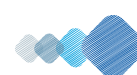
2 "Raporti i Sundimit të së drejtës 2020 - Fleta e fakteve" (Komisioni Evropian, shtator 2020), https://commission.europa.eu/document/download/0202c616-e7e6-4378-9961-512c56d246c5_en?filename=rule_of_law_mechanism_factsheet_en.pdf. (RoL Report 2020 - Factsheet)

3 Ibid.

4 "KOMUNIKATË NGA KOMISIONI PËR PARLAMENTIN EVROPIAN, KËSHILLIN, KOMITETIN EKONOMIK DHE SOCIAL EVROPIAN DHE KOMITETIN E RAJONEVE 2020 Raporti për sundimin e së drejtës" (COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS 2020 Rule of Law Report") (Komisioni Evropian, 30 shtator 2020), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0580>.

5 "KOMUNIKATË NGA KOMISIONI PËR PARLAMENTIN EVROPIAN, KËSHILLIN, KOMITETIN EKONOMIK DHE SOCIAL EVROPIAN DHE KOMITETIN E RAJONEVE PROGRAMI I punës i Komisionit 2020" ("COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Commission Work Programme 2020") (Komisioni Evropian, 29 janar 2020), https://commission.europa.eu/document/download/01c2d55a-66f9-49c1-be0c-83ac05563d8e_en?filename=cwp-2020-publication_en.pdf.

6 "Sundimi i së drejtës: Raporti i parë vjetor mbi situatën e sundimit të së drejtës në të gjithë Bashkimin Evropian," Faqja zyrtare e Komisionit Evropian (blog), 30 shtator 2020, (First Annual Report on the Rule of Law Situation across the European Union) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1756.

Raporti vjetor i sundimit të së drejtës përmban kapituj individualë të vendeve për të 27 shtetet anëtare të BE-së dhe mbulon katër shtyllat kryesore në lidhje me sundimin e të drejtës: sistemet e drejtësisë, kornizat kundër korrupsionit, pluralizmi dhe liria e medias dhe çështje të tjera institucionale të lidhura me kontrollet dhe balancat. Që nga viti 2022, raporti përmban rekomandime specifike për vendet, të cilat synojnë të ndihmojnë shtetet anëtare të kapërcejnë sfidat ekzistuese dhe të përmirësojnë sundimin e të drejtës. Përveç kësaj, ekziston edhe një risi tjetër e shpallur për t'u shtuar në raportin vjetor të sundimit të së drejtës në vitin 2024, i cili është dhënë më poshtë.

Mekanizmi evropian i sundimit të së drejtës

Pas raportit të parë të sundimit të së drejtës i cili u botua në vjeshtën e vitit 2020, cikli vjetor i sundimit të së drejtës zhvillohet çdo vit. Duke marrë parasysh se ky mjet synon të thellojë dhe përmirësojë komunikimin midis shteteve anëtare të BE-së dhe institucioneve të BE-së, cikli fillon me fillimin e dialogut me Parlamentin Evropian dhe parlamentet kombëtare, si dhe midis shteteve anëtare në Këshill, menjëherë pas publikimit të raportit për sundimin e së drejtës për vitin e mëparshëm. Një komunikim dhe bashkëpunim i tillë është në vazhdim e sipër gjatë gjithë procesit të përgatitjes së raportit të sundimit të së drejtës, pasi KE synon të përfshijë shtetet anëtare në çdo hap të këtij procesi. Nga ana tjetër, KE përpaket të shmangë dyfishimin e mekanizmave ekzistues të raportimit dhe nuk synon që raporti i sundimit të së drejtës të përfaqësojë një barrë shtesë administrative për shtetet anëtare, prandaj përdor gjithashtu informacionin e mbledhur dhe publikuar nga Grupi i Shteteve kundër Korrupsionit (GRECO), OECD, Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër Korrupsionit (UNCAC) dhe Komisioni i Venecias, për temat e mbuluara nga raporti.⁷

Me hartimin e raportit të parë të sundimit të së drejtës, një rrjet i pikave kombëtare të kontaktit për sundimin e së drejtës u krijua në vitin 2020.⁸ Secili shtet anëtar caktoi persona kontakti për të koordinuar përgatitjen e tij në nivel kombëtar dhe për të ofruar përditësime mbi procesin. Ky rrjet vazhdon të jetë një kanal komunikimi midis shteteve anëtare dhe KE-së edhe sot e kësaj dite. Ai mbledhet në Bruksel ose me videokonferencë për të diskutuar çështje horizontale të sundimit të së drejtës dhe për të shkëmbyer praktika të mira.⁹

Nga fundi i çdo viti, KE fton personat e kontaktit të japin kontribute me shkrim për shtetet anëtare në raport. Përveç kësaj, një konsultim i tillë kryhet edhe me aktorë të tjerë relevantë, siç janë agjencitë e BE-së dhe rrjetet evropiane dhe me OSHC-të. Gjatë ciklit të kaluar, gjatë përgatitjes së raportit vjetor të sundimit të së drejtës për vitin 2023, KE mori të dhëna me shkrim nga shtetet anëtare dhe rreth 250 kontribute të palëve të interesuara në lidhje me zhvillimet në nivel të BE-së, por edhe në shtete anëtare specifike.¹⁰

Përveç kontributit me shkrim, KE plotëson gjithashtu gjetjet faktike për secilin shtet anëtar gjatë vizitave të tij në vendet e zhvilluara në pranverën e çdo viti. Vizita të tilla shërbejnë si një mundësi tjetër për shtetet anëtare për të dhënë mendimin e tyre mbi vlerësimin e KE-së për zhvillimet e tyre të sundimit të së drejtës. Ato organizohen në koordinim me personat e kontaktit në lidhje me kohën, vendndodhjen dhe listën e palëve të interesuara përkatëse. Gjatë ciklit të kaluar, u mbajtën më shumë se 530 takime në të gjitha 27 shtetet anëtare me rreth 750 autoritete kombëtare, organe të pavarura dhe aktorë të tjerë.¹¹

Pas këtyre konsultimeve të hollësishme, KE-ja harton projekt-kapituj vendesh për secilin shtet anëtar, që përmbajnë katër shtyllat: sistemi i drejtësisë, kuadri antikorrupsion, pluralizmi i medias dhe çështje të tjera institucionale që lidhen me kontrollet dhe balancat, si dhe rekomandime specifike për vendin. Në qershor të çdo viti, shteteve

7 "Mekanizmi Evropian për Sundimin e së drejtës: Metodologjia për përgatitjen e Raportit Vjetor të Sundimit të së drejtës (2022)" (Komisioni Evropian, n.d.), (Methodology for the Preparation of the Annual Rule of Law Report (2022)) https://commission.europa.eu/document/download/23aa1ee2-5a5c-4444-a68e-ef8517288eba_en?filename=64_1_194485_rol_methodology_en.pdf.

8 "Rrjeti i pikave kombëtare të kontaktit për sundimin e së drejtës," Faqja zyrtare e Komisionit Evropian (blog), n.d., ("Network of National Contact Points on the Rule of Law, Official Website of the European Commission") https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/network-national-contact-points-rule-law_en.

9 "Mekanizmi Evropian për Sundimin e së drejtës: "Mekanizmi Evropian për Sundimin e së drejtës: Metodologjia për përgatitjen e Raportit Vjetor për Sundimin e së drejtës (2022)" (European Rule of Law Mechanism: Methodology for the Preparation of the Annual Rule of Law Report) (Komisioni Evropian, n.d.).

10 "Raporti i RoL 2023 - Fleta e fakteve" (Komisioni Evropian, 5 korrik 2023), (RoL Report 2023 - Factsheet") https://commission.europa.eu/document/download/276e1d73-5e43-41c3-8e13-ff0c20ed79fe_en?filename=115_1_52676_rol_cycle_factsheet_en.pdf.

11 Ibid.

anëtare u jepet mundësia e fundit për të siguruar përditësime faktike para se raporti vjetor i sundimit të së drejtës të publikohet në korrik. Ai siguron një vlerësim gjithëpërfshirës cilësor të sundimit të së drejtës në secilin shtet anëtar, të kryer nga KE, bazuar në informacionin e mbledhur të konsultimeve të lartpërmendura. Një vlerësim i tillë bëhet në bazë të kërkesave të ligjit të BE-së dhe standardeve evropiane, siç janë detyrimet sipas legjislacionit parësor dhe dytësor të BE-së, Kartës së të Drejtave Themelore, standardeve të Këshillit të Evropës, si dhe jurisprudencës të Gjykatës Evropiane të Drejtësisë dhe jurisprudencës të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Çdo raport fillon me një përshkrim faktik të kuadrit ligjor dhe institucional të rëndësishëm për secilën shtyllë, i ndjekur nga zhvillimet pozitive dhe praktikat e mira, por edhe sfidat e sundimit të së drejtës me të cilat përballen shtetet anëtare, dhe përfundon me rekomandime për përmirësim. Përdorimi proporcional i metodologjisë për përgatitjen e raportit për sundimin e së drejtës është i nevojshëm për të siguruar respektimin e parimit të barazisë së shteteve anëtare.

Së fundi, pas publikimit të raportit vjetor të sundimit të së drejtës, ai diskutohet si në nivel kombëtar, ashtu edhe në nivel të BE-së, nga autoritetet përkatëse kombëtare, institucionet e BE-së, OSHC-të dhe aktorët e tjerë përkatës. Ata bashkëpunojnë për zbatimin e rekomandimeve në praktikë dhe hapa të tjerë ndjekës të nevojshëm për secilin shtet anëtar, ndërsa KE fillon përgatitjet për raportin e radhës për sundimin e së drejtës.

Risite në raportin vjetor të sundimit të së drejtës

Që nga publikimi i raportit të parë vjetor për sundimin e së drejtës, kanë kaluar katër vjet. Gjatë atyre viteve, shumë zhvillime në fushën e sundimit të së drejtës kanë ndikuar në BE. Përveç kësaj, vende të ndryshme candidate për anëtarësim në BE, përfshirë Maqedoninë e Veriut, kanë hyrë në faza të reja të procesit të pranimit. Prandaj, nevoja e ndryshimit të qasjes së raportit për sundimin e së drejtës u ngrit në vitet e kaluara.

KE iu përgjigj një domosdoshmërie të tillë duke përditësuar metodologjinë fillestare¹² për përgatitjen e raportit vjetor të sundimit të së drejtës në vitin 2022. Pas konsultimeve me shtetet anëtare dhe me kërkesë të Parlamentit Evropian dhe aktorëve përkatës, duke filluar nga viti 2022, raporti mbulon gjithashtu tema të reja që dolën si relevante për sigurimin e sundimit të së drejtës, siç janë mediat e shërbimit publik dhe një pasqyrë të zbatimit të vendimeve të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.¹³

Po kështu, nga viti 2022, kapitujt e vendeve të raporteve përfshijnë gjithashtu rekomandime specifike të vendit, që synojnë avancimin e reformave të nevojshme dhe adresimin e shqetësimeve të ndryshme të ngritura nga KE në raporte. Rekomandime të tilla synojnë të jenë proporcionale me sfidat e identifikuara dhe të tërheqin përpjekje të mëtejshme për përmirësim nga autoritetet kombëtare. Ato gjithashtu duhet të jenë mjaft specifike në mënyrë që të lejojnë shtetet anëtare të ndërmarrin masa konkrete të ndjekjes, pasi raportet pasuese të sundimit të së drejtës do të përfshijnë gjithashtu masa të tilla, ose mungesë të tyre.

Dy vjet më vonë, një risi tjetër u paralajmërua se do të prezantohej në raportin e sundimit të së drejtës për vitin 2024. Gjegjesisht, katër vende candidate të Ballkanit Perëndimor për anëtarësim në BE do të marrin gjithashtu kapitullin e vendit të tyre në raportin e sundimit të së drejtës: Shqipëria, Mali i Zi, Maqedonia e Veriut dhe Serbia.¹⁴ Një iniciativë e tillë do të kërkonte që KE të zhvillonte ciklin në më shumë vende sesa 27 shtetet anëtare, duke rritur kështu ngarkesën e saj të punës, ndërsa nga ana tjetër, duke u ofruar vendeve candidate mundësinë për të marrë pjesë në këtë ushtrim i cili do të ishte i detyrueshëm për ta kur të bëhen shtete anëtare në të ardhmen. Në këtë drejtim, do t'u ofronte atyre mundësinë e përmirësimit të komunikimit të tyre me institucionet e BE-së, si dhesundimit të së drejtës mësimin e mësimave të vlefshme nga shtetet anëtare aktuale për përmirësimin e RoL.

¹² "Mekanizmi Evropian për Sundimin e së drejtës: Metodologjia për përgatitjen e Raportit Vjetor të Sundimit të së drejtës (2020)" (Komisioni Evropian, n.d.), (European Rule of Law Mechanism: Methodology for the Preparation of the Annual Rule of Law Report). https://commission.europa.eu/document/download/458663dc-a9e5-4df7-813f-4aa5ee-63d4a7_en?filename=2020_rule_of_law_report_methodology_en.pdf.

¹³ "Mekanizmi Evropian për Sundimin e së drejtës: "Mekanizmi Evropian për Sundimin e së drejtës: Metodologjia për përgatitjen e Raportit Vjetor për Sundimin e së drejtës (2022)" (Komisioni Evropian, n.d.), (European Rule of Law Mechanism: Methodology for the Preparation of the Annual Rule of Law Report).

¹⁴ Charles Brasseur, Vera Pachta dhe Chiara Grigolo, "Drejt një bashkimi të zgjeruar: Mbështetja e Sundimit të së drejtës" (Instituti Ndërkombëtar për Demokraci dhe Ndihmë Zgjedhore, 30 prill 2024), (Towards an Enlarged Union: Upholding the Rule of Law, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, April 30, 2024), <https://www.idea.int/sites/default/files/2024-04/towards-an-enlarged-union-upholding-the-rule-of-law.pdf>.

Të gjitha risitë e mësipërme në metodologjinë dhe strukturën e raportit të sundimit të së drejtës kanë shfaqur ndërgjegjësimin e KE-së për mangësitë e mekanizmit evropian të sundimit të së drejtës dhe gatishmërinë e tij për përmirësim. Duhet të pranohet se ky mjet ka një qëllim parandalues dhe si i tillë, nuk jep rezultate më konkrete në përmirësimin e sundimit të së drejtës në shtetet anëtare të BE-së. Në këtë drejtim, mekanizmi i kushtëzimit është konsideruar mekanizmi më efektiv në pakon e mjeteve të BE-së për sundimin e së drejtës, pasi ka ndikim të menjëhershëm dhe të prekshëm dhe nuk kërkon unanimitet nga të gjitha shtetet anëtare për t'u miratuar.¹⁵ Megjithatë, ka ende disa aspekte të raportit të zbatimit të ligjit që mund të modifikohen për efekte më të mira. Përbërja e re e KE, e cila do të fillojë mandatin e saj pas zgjedhjeve të BE-së në qershor,¹⁶ duhet të vazhdojë të theksojë përparësinë e zbatimit të ligjit dhe kështu të punojë në efektivitetin e raporteve vjetore të zbatimit të ligjit, duke rritur dukshmërinë e tyre dhe ndërgjegjësimin e publikut për të, si dhe duke hartuar rekomandime më specifike dhe të hollësishme dhe duke ndjekur zbatimin e tyre. Për më tepër, ajo duhet të raportojë vazhdimisht mbi shkeljet e hapësirës qytetare në kapitujt e vendit dhe duhet të përfshijë OShC-të më nga afër gjatë gjithë ciklit raportues. Së fundi, duhet të përmirësohet transparenca e procesit të konsultimit, në mënyrë që qytetarët të jenë më të informuar dhe organizatat të jenë në gjendje të kontribuojnë në të në mënyrë adekuate.¹⁷

Si do të vlerësohej Republika e Maqedonisë së Veriut nëse përfshihet në raportin e radhës mbi sundimin e së drejtës?

Përfshirja e Maqedonisë së Veriut në ciklin vjetor të sundimit të së drejtës, së bashku me tre vende të tjera kandidate, do t'i vendoste ato në një fushë të barabartë me vendet anëtare të BE-së, duke u dhënë atyre një ndjenjë të përkatësisë në BE. Megjithatë, ky ushtrim u tregon atyre edhe shqyrtimin e aspekteve të ndryshme të sundimit të së drejtës të paraqitura në katër shtyllat që i presin kur të bëhen shtete anëtare. Prandaj, do të ishte interesante të shihej se si do të vlerësohej Maqedonia e Veriut për secilën nga shtyllat, duke analizuar gjetjet e KE në Raportin e fundit për vendin.¹⁸

» Sistemi i drejtësisë

Shtylla e sistemit të drejtësisë përqendrohet në pavarësinë, cilësinë dhe efikasitetin e sistemeve të drejtësisë në shtetet anëtare të BE-së. Këto kritere sigurojnë zbatimin efektiv të ligjit të BE-së dhe respektimin e sundimit të së drejtës, si dhe ofrojnë mundësinë që qytetarët të ushtrojnë të drejtat e tyre të përcaktuara me ligj. Aktualisht, sistemi i drejtësisë i Maqedonisë së Veriut konsiderohet të jetë në mes të një niveli të caktuar dhe të moderuar të përgatitjes, ndërsa vitin e kaluar nuk ka pasur përparim në fushën e gjyqësorit.¹⁹ Një vlerësim i tillë i bërë nga KE është rezultat i zhvillimeve shqetësuese në Këshillin Gjyqësor në vitin 2023,²⁰ si dhe miratimi i vonuar i Strategjisë së re të Sektorit të Zhvillimit për Gjyqësorin (2024–2028).²¹ Çështje të tjera që lidhen me gjyqësorin përfshijnë ndikimin negativ të pensioneve të gjyqtarëve në efikasitetin e gjykatave, vonesat e ngritjeve në detyrë për gjykatat më të larta dhe mangësitë në lidhje me sistemin e automatizuar të informacionit për menaxhimin e çështjeve gjyqësore (ACCMIS) për shpërndarjen rastësore të çështjeve në gjykata. Shumica e rekomandimeve të dhëna nga KE nuk janë zbatuar ende, më e rëndësishmja prej të cilave është rishikimi i kornizës legislative dhe funksionimi i përgjithshëm i Këshillit Gjyqësor për të rritur transparençën dhe pavarësinë e tij dhe për të përmirësuar zbatimin e strategjive të burimeve njerëzore për gjyqësorin dhe prokurorinë.

15 Max Grier, "Ministrat e BE-së, vendet kandidate fillojnë bisedimet për reformën e sundimit të së drejtës", EURACTIV, 30 prill 2024, (EU Ministers, Candidate Countries Kickstart Rule of Law Reform Talks,) <https://www.euractiv.com/section/politics/news/eu-ministers-candidate-countries-kickstart-rule-of-law-reform-talks/>.

16 Laura Gozzi dhe Paul Kirby, "Pse zgjedhjet evropiane kanë rëndësi dhe si funksionojnë", BBC, 28 prill 2024, (Why European Elections Matter and How They Work) <https://www.bbc.com/news/world-europe-68899405>.

17 "Deklaratë e përbashkët mbi Raportin e Komisionit Evropian për Sundimin e së drejtës 2024", Instituti Ndërkombëtar i Shtypit (IPI) (blog), 27 mars 2024, (Joint Statement on the European Commission's 2024 Rule of Law Report, International Press Institute (IPI)) <https://ipi.media/joint-statement-european-commission-2024-rule-of-law-report/>.

18 "DOKUMENTI I PUNËS I STAFIT TË KOMISIONIT Maqedonia e Veriut 2023 Raporti" (COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT North Macedonia 2023 Report)(Komisioni Evropian, 8 nëntor 2023), https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2023_en.

19 "DOKUMENTI I PUNËS I STAFIT TË KOMISIONIT për Maqedoninë e Veriut 2023 Raporti." (COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT North Macedonia 2023 Report.)

20 Angela Delevska dhe Beba Zhagar, "Raporti në hije për Kapitullin 23 për periudhën midis tetorit 2022 dhe shtatorit 2023" (Shadow Report for Chapter 23 for the Period October 2022- September 2023) (Instituti i Politikave Evropiane (epi) - Shkup, dhjetor 2023), <https://epi.org.mk/post/25876?lang=en>.

21 "Strategjia e Sektorit të Zhvillimit për Drejtësi (2024-2028)" (Ministria e Drejtësisë, dhjetor 2023), <https://bit.ly/3V6UH3t>.

» **korniza anti-korrupsion**

Shtylla e kornizës anti-korrupsion analizon nëse politikat kombëtare anti-korrupsion janë efektive dhe identifikon fushat kryesore që kërkojnë masa anti-korrupsion që duhet të merren nga shtetet anëtare të BE-së. Nëse masa të tilla janë efektive dhe transparenca dhe integriteti i institucioneve shtetërore përmirësohet, kjo do të rezultonte në rritjen e besimit të qytetarëve tek autoritetet publike. Vlerësimi i KE-së për luftën kundër korrupsionit në Maqedoninë e Veriut është identik me vlerësimin e shtyllës së lartpërmendur – vendi është në mes të një niveli të caktuar dhe të moderuar të përgatitjes dhe nuk është bërë përparim gjatë vitit të kaluar.²² Procedurat penale të vonuara dhe të kthyera në rigjykim dhe parashkrimi në rastet e korrupsionit të nivelit të lartë si rezultat i ndryshimeve më të fundit të Kodit Penal²³ kanë dhënë shkak për një vlerësim të tillë. Këto ndryshime gjithashtu ulën dënimet maksimale ligjore për vepra penale specifike të lidhura me korrupsionin dhe penguan prokuroritë publike në hetimet dhe ndjekjen penale të këtyre veprave. Përbërja e mëparshme e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit u vlerësua proaktive në dhënien e udhëzimeve për parandalimin e korrupsionit, institucioneve publike, megjithatë, një përbërje e re filloi mandatin e saj në shkurt të këtij viti²⁴ dhe sjellja e saj mbetet për t'u parë. Rekomandimet e KE-së ende nuk janë adresuar plotësisht, dhe vendi duhet të përqendrohet veçanërisht në rritjen e zbatimit të Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesave 2021-2025²⁵, duke marrë parasysh se vetëm 13% e aktiviteteve të planifikuara për vitin 2023 janë zbatuar plotësisht, 33% janë në proces të zbatimit, dhe 54% nuk janë zbatuar fare.²⁶

» **pluralizmi dhe liria e medias**

Shtylla e tretë e titulluar liria dhe pluralizmi i medias përqendrohet në pavarësinë e autoriteteve rregullatore të medias, transparençën e pronësisë së medias dhe reklamave shtetërore në media, lirinë e medias dhe sigurinë e gazetarëve, të cilat kontribuojnë në një shoqëri demokratike dhe qasje në informacion për qytetarët. Në fushën e lirisë së shprehjes, Maqedonia e Veriut është në mes të një niveli të caktuar dhe të moderuar të përgatitjes dhe në vitin e kaluar, ajo bëri përparim të kufizuar.²⁷ Ka pasur disa zhvillime pozitive siç janë ndryshimet në Kodin Penal²⁸ dhe miratimi i Ligjit për Përgjegjësinë Civile për Shpifje dhe Fyerje,²⁹ i cili ngriti nivelin e mbrojtjes ligjore për gazetarët. Megjithatë, sulmet dhe kërcënimet ndaj gazetarëve janë vërejtur³⁰ dhe pavarësia e medias duhet të ruhet më tej. Po kështu, vendi duhet të vazhdojë të zbatojë rekomandimet e KE-së për të përafuar kornizën ligjore që rregullon mediat me acquis të BE-së, për të finalizuar emërimet për këshillin e programit të transmetuesit të shërbimit publik dhe këshillin e rregullatorit të medias, si dhe të vazhdojë të adresojë menjëherë të gjitha kërcënimet dhe aktet e dhunës ndaj gazetarëve.

» **çështje institucionale në lidhje me kontrollet dhe balancat**

Shtylla e katërt shikon sistemin e kontrolleve dhe balancave institucionale në shtetet anëtare të BE-së, i cili ruan sundimin e së drejtës kur funksionon në mënyrë efikase. Temat e rëndësishme për këtë segment përfshijnë cilësinë dhe gjithëpërfshirjen e procesit legjislativ kombëtar, rolin e Gjykatave Kushtetuese dhe autoriteteve të pavarura si Avokati i Popullit, organet e barazisë dhe institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut dhe rolin e OSHC-ve në ruajtjen e sundimit të së drejtës. Ndërsa Raporti i Vendit 2023 për Maqedoninë e Veriut nuk përmban një segment të tillë konkret, KE ka vlerësuar aspekte të veçanta të kësaj teme. Procesi legjislativ kërkon planifikim dhe koordinim më efikas midis koalicionit qeverisës dhe partive opozitare. Po kështu, u vu re një keqpërdorim i flamurit të BE-së, duke nxitur një rekomandim të KE-së për ta përdorur atë në mënyrë të vazhdueshme dhe për ligje që synojnë kryesisht përafrimin e ligjit kombëtar me acquis të BE-së.³¹

22 "DOKUMENTI I PUNËS I STAFIT TË KOMISIONIT për Maqedoninë e Veriut 2023 Raporti." (COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT North Macedonia 2023 Report.)

23 "Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Kodit Penal", Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 188/2023 § (n.d.).

24 "Ka filluar mandati i përbërjes së re të Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (Започна Мандатот На Новиот Состав На Двната Комисија За Спечување На Корупцијата)," Faqja zyrtare e internetit e Komisionit Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (blog), 8 shkurt 2024, <https://bit.ly/43RYxkQ>.

25 "Strategjia Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit (2021-2025) me Planin e Veprimit për Zbatimin e saj" Dhjetor 2020, <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2021/01/Nacionalna-strategjia-DKSK-KONECNA.pdf>.

26 Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, "Raporti vjetor për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit 2021-2025 për periudhën midis 01.01.2023 dhe 31.12.2023", shkurt 2024, <https://bit.ly/4dYUKH9>.

27 "DOKUMENTI I PUNËS I STAFIT TË KOMISIONIT për Maqedoninë e Veriut 2023 Raporti." (COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT North Macedonia 2023 Report.)

28 "Ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Kodit Penal", Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 36/2023 § (n.d.).

29 "Ligji për përgjegjësinë civile për shpifje dhe fyerje," Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut nr. 251/2022 § (n.d.).

30 "SHGM publikoi një botim që pasqyron tendencat e sulmeve ndaj gazetarëve dhe punonjësve të medias në pesë vitet e fundit" Znm.Org.Mk, 3 qershor 2022, <https://bit.ly/4alznqO>.

31 "DOKUMENTI I PUNËS I STAFIT TË KOMISIONIT për Maqedoninë e Veriut 2023 Raporti." (COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT North Macedonia 2023 Report.)

Mungesa e theksuar e konsensusit për emërimet e rëndësishme është korrigjuar pas publikimit të raportit të Vendi 2023 dhe përbërja e Gjykatës Kushtetuese u përfundua³² dhe u propozuan të zgjidheshin tre anëtarë të rinj të Komisionit për Mbrojtjen dhe Parandalimin nga Diskriminimi (KMPD).³³ Memorandumi i mirëkuptimit i nënshkruar nga zyra e Avokatit të Popullit dhe KMPD-ja është shënuar si një hap pozitiv përpara në luftën kundër diskriminimit, ku Avokati i Popullit mbetet autoriteti qendror për promovimin dhe zbatimin e të drejtave të njeriut, ndërsa KMPD-ja vazhdon të jetë proaktive, pavarësisht mungesës së burimeve financiare dhe njerëzore.

Së fundi, KE përcaktoi se OSHC-të në vend vazhdojnë të veprojnë në një mjedis mundësues, megjithëse është e nevojshme që qeveria të rrisë përfshirjen e tyre në proceset e vendimmarrjes, si dhe që Këshilli për Bashkëpunim midis Qeverisë dhe Shoqërisë Civile të rifillojë punën e tij.

Përfundim

Kanë kaluar pothuajse katër vjet nga publikimi i raportit të parë të sundimit të së drejtës. Natyrisht, shumë zhvillime gjatë atyre viteve kanë nxitur ndryshimin e metodologjisë së saj dhe risitë e prezantuar tregojnë entuziazmin e KE-së për të përsosur këtë mjet dhe për të arritur rezultate të prekshme me të. Megjithatë, është ende një punë në progres dhe mbetet për t'u vlerësuar nëse shtimi i fundit i vendeve candidate në raporte do të çojë në përmirësimin e sundimit të së drejtës para pranimit të tyre. Së fundi, ndërsa raporti i sundimit të së drejtës u paraqit në pakon e mjeteve evropiane të sundimit të së drejtës nga përbërja e mëparshme e KE, do të jetë interesante të vëzhgohet nëse përbërja e re do ta "mprehë" atë ose do ta trajtojë atë si thjesht një mjet tjetër të pakos.

32 "Ana Pavlovska-Daneva e zgjedhur si gjyqtare kushtetuese - Përbërja e Gjykatës Kushtetuese është e plotë," TV Telma, 8 shkurt 2024, <https://telma.com.mk/2024/02/08/ana-pavlovska-daneva-izbrana-za-ustaven-sudija-kompletiran-e-sostavot-na-ustavniot-sud/>.

33 'Komisioni për Emërimet dhe Zgjedhje përcaktoi draft-listën për anëtarët e KMPD-së dhe anëtarët e komisioneve të tjera', 24info.Mk, 21 dhjetor 2023, <https://bit.ly/30995pc>.

